

МАРИНА ТОДОРОВИЋ

УДК 911.3:631

ПОЉОПРИВРЕДА ВЕЛИКОГ ГРАДИШТА

Општину Велико Градиште чини 26 насеља, са површином од 328 km² (1). Највећи део простора општине користи се за пољопривредну производњу.

Учешће општине Велико Градиште по појединим категоријама земљишта у односу на Подунавски регион и ужу територију Републике је:

	ужа територија Републике	Подунавски регион
укупна површина	0,6	6,4
обрадива површина	0,9	7,4
ораничне	1,2	8,9

Од коликог је значаја пољопривреда за општи развој општине, најбоље се види из структуре националног дохотка, где пољопривреда доноси више него све остале делатности заједно.

Таб. 1. — Структура националног дохотка у 1982. години (1)

индустрија	16,0
пољопривреда	54,0
трговина и угоститељство	20,7
остале делатности	9,3
укупно	100%

АНАЛИЗА ФАКТОРА РАЗВОЈА

Становништво

Пошто се у оквиру овог пројекта ради посебна студија „Становништво”, у овом раду обрадићемо само неке најважније карактеристике пољопривредног становништва које непосредно утичу на процесе у оквиру пољопривреде.

Таб. 2. — Бројно кретање и односи укупног и пољопривредног становништва у општини Велико Градиште (1, 2, 3)

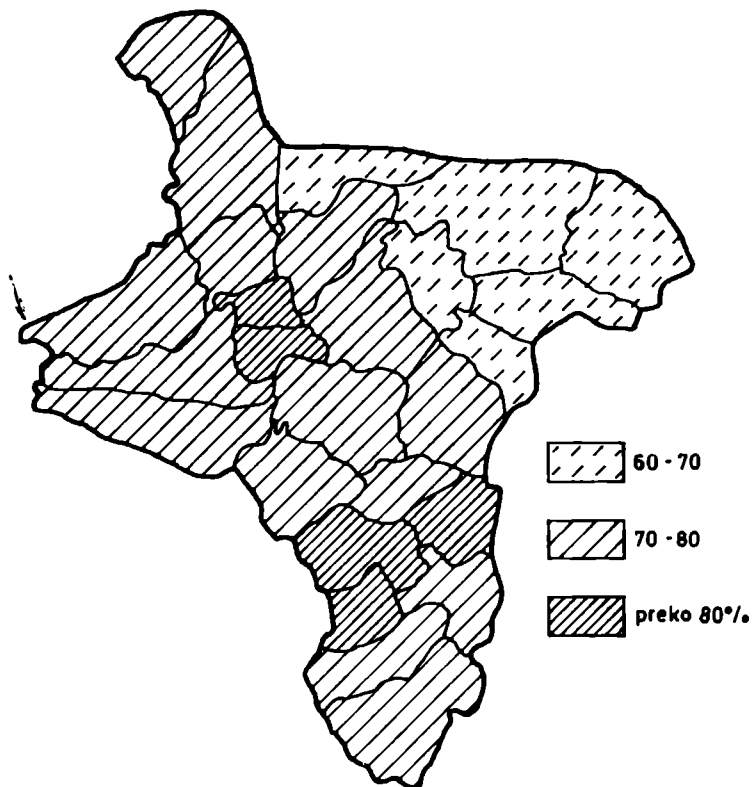
Година пописа	укупно становништво	% пољопривредног од укупног	Активно пољопривредно становништво		
			укупно	% од укупног	% у укупном пољопривредном
1961.	27819	83	15238	55	66
1971.	28019	76	14153	50	69
1981.	27929	55	11264	40	73

Како званична статистика не даје упоредиве податке за број активних пољопривредних становника, за обрађиване пописне године, уз консултацију компетентне литературе, ове податке смо обрадили тако што смо у активне пољопривредне становнике (у свим пописним годинама) рачунали само оне који су у земљи. На тај начин смо добили серију упоредивих података (14, 319; 15, 254).

Према подацима које показује Таб. 2, видљиво је да се удео пољопривредног у укупном становништву из године у годину смањује. У последњој пописној години овај проценат на нивоу општине износио је 55. Посматрано просторно, по насељима, он се незнатно разликује. У групи до 50% пољопривредног становништва у укупном становништву налази се највећи број насеља, а само једно насеље Пожежено има више од 80% (81%) пољопривредног у укупном становништву.

Посматрајући укупан број пољопривредног и активног пољопривредног становништва, у периоду 1961—1981. година, видимо да се обе категорије перманентно смањују. За интензиван развој пољопривреде врло је важна чињеница да се у посматраном периоду стопе активности (процент активног пољопривредног у укупном пољопривредном) константно повећава, што нам у ствари говори о све мањем уделу издржаваног становништва у пољопривреди. Како то просторно изгледа види се из Карте бр. 1.

Из увида у полну структуру активног пољопривредног становништва општине Велико Градиште, ваља закључити да су претежни носиоци пољопривредне производње жене. Од укупног броја активних пољопривредних становника 1981. год. — 5975 или 53% биле су жене. У само пет насеља овај проценат је био мањи од педесет, а сва остала насеља имала су више од пола жена радне снаге у пољопривреди.

Ск. 1. — Удео активног пољопривредног становништва у укупном пољопривредном становништву

Старосна структура сеоског становништва, указује на изражен процес демографског сатрења, где чак 48,7% становништва у сеоским насељима је старије од 40 година, са индексом старења од 0.83. Забрињавајуће размере овог процеса огледају се и у чињеници да је у селима ове општине сваки други становник старији од 40 година, односно сваки четврти старији од 60 година (8).

Анализа школске спреме активног пољопривредног становништва општине, указује на низак образовни ниво, који негативно утиче на будући развој. У 1981. години од укупног броја активних пољопривредних становника (11.264), чак 2103 је без школске спреме, 7052 има од 4 до 7 разреда, 1996 је са основном школом, 102 са средњом школом и само

11 високо образованих (код података за ову последњу категорију, морамо назначити да нам статистика не даје податак да ли је ова висока стручна спрема из области пољопривреде, што би било веома драгоцено (5). Мишљења смо да би за даљи развој пољопривреде ове општине, од великог значаја било побољшање нивоа школске спреме активног пољопривредног становништва.

Пољопривредна радна снага у овој општини покрива 27.779 ha пољопривредних површина, што значи да на једног запосленог у пољопривреди долази у просеку 2,46 ha пољопривредног земљишта и 1,98 ha ораничних површина.

Поседовна структура

Од укупне површине општине 86% заузима пољопривредно земљиште. Посматрајући ове податке по насељима можемо закључити да је учешће пољопривредних површина у укупним уједначено и креће се од 65,5 процената у насељу Триброде до 94,8 процената у насељу Дољашница. Упоредујући ову општину са другим општинама у Србији, овде имамо веома интересантну појаву да општински центар нема најнижи проценат учешћа пољопривредног у укупном земљишту, већ има међу највишима, чак 87,9% (6).

Од укупне пољопривредне површине општине Велико Градиште индивидуалном сектору припада 94,7%, а друштвеном само 5,3% укупних пољопривредних површина.

Просечна величина поседа у општини је 4,32 ha. Већу површину поседа од просека општине има само осам насеља, при чему у насељу Гареве 67,5 процената од укупног броја домаћинстава има посед већи од 5 ha.

Проблеми поседовне структуре још више долазе до изражаја када анализирамо просечну величину парцела. Као у већини општина код нас парцеле су уситњене и разбацане. Због тога се у Великом Градишту 1977. године приступило комасацији земљишат. До 1986. године комасација није спроведена у катастарским општинама Рам, Затоње, Триброде и Кусиће.

Таб. 3. — Комасиране површине (5)

	површина		број парцела		просечна парцела	
	пре комасације	после	пре комасације	после	пре комасације	после
Друштвени сектор	1546	1591	1558	82	0.99	19.40
Индивид. сектор	8747	837	48314	14565	0.18	0.57

Просечна величина парцела, после комасације, на друштвеном сектору има сасвим задовољавајући ниво, који омогућава интензивирање пољопривредне производње, повећање продуктивности и свестранију примену савремених агротехничких метода.

Начин обраде земље

Последњих година у овој општини се бележи велик пораст техничке опремљености у пољопривреди. Сматрамо да овај пораст није одраз потреба за рационализацијом пољопривреде, већ нерационално ситнопоседничко понашање индивидуалних произвођача. Како другачије објаснити чињеницу да је број трактора у индивидуалном сектору порастао у периоду 1979—1983. са 457 на 3021, при просечној величини парцела од 0,57 ха. Претходна тврдња још више добија на тежини ако посматрамо просторно број трактора на 100 ха обрадивих површина. Тако рецимо, насеље Триброде има највећи број трактора — чак 30 трактора на 100 ха, а Триброде је насеље са најмањим учешћем пољопривредних површина, врло рашчлањеним рељефом великим нагибима и бројним јаругама. Насупрот томе имамо насеље Гареве које има повољније природне и поседовне услове (велико учешће домаћинства са поседом преко 5 ха), и 18 трактора на 100 ха обрадивих површина. Имајући у виду чињеницу да је велики проценат пољопривредних становника (12,9%) на привременом раду у иностранству, овакав тренд се може и даље очекивати.

ЗЕМЉИШНИ ФОНД

Анализа стања постојећег начина искоришћавања земљишта

Од укупних пољопривредних површина уже територије СР Србије на општину Велико Градиште долази 0,81%, односно 7,8% од пољопривредних површина Подунавског региона.

Таб. 4. — Земљиште у општини Велико Градиште према начину коришћења (период 1961—1984. година) (7)

	1961. година	1984. година	1961—1984. индекс
Укупна површина општине	32818	32818	100
Оранице и баште	21921	22387	102
Воћњаци	1138	985	87
Виногради	1109	825	74
Ливаде и папњаци	3935	3582	91
Пољопривредно земљиште	28103	27779	99
Шуме	1772	3369	190
Неплодно	2943	1670	57

Приказани подаци за површине, морају се узети само условно, (иако су они званични статистички подаци, и подаци добијени из Геодеетске управе СО Велико Градиште), јер су се на овим површинама како смо и на самом терену видели, десиле значајне промене које још нису унете у званичну статистику.

Таб. 5. — Структура у процентима (7)

	1961. година	1984. година
Пољопривредна површина	86	85
Шуме	5	10
Неплодно	9	5

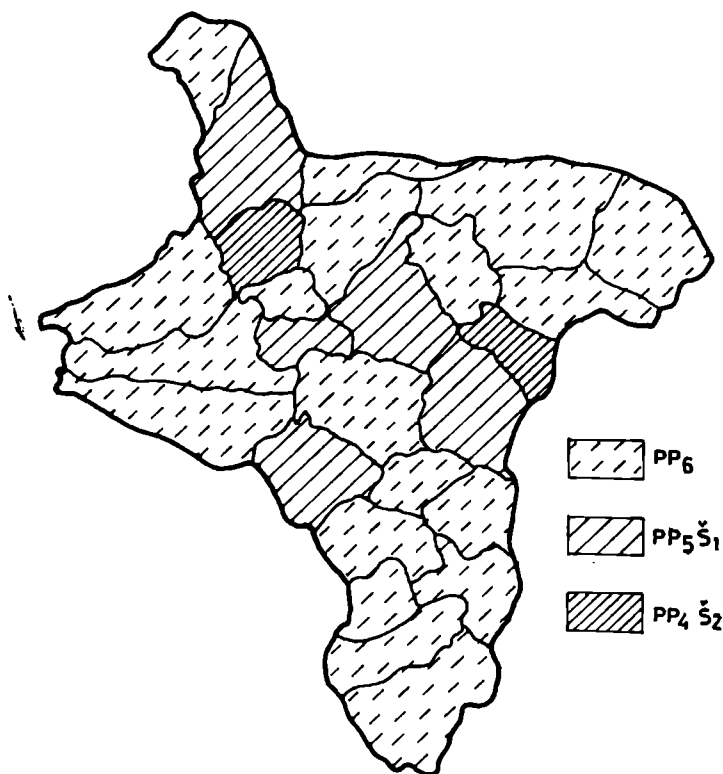
Таб. 6. Структура пољопривредних површина (7)

	1961. година	1984. година
Оранице и баште	78	80
Воћњаци	4	4
Виногради	4	3
Ливаде и пашњаци	14	13

Анализирајући наведене табеле видимо да раније, а и данас у структури искоришћавања земљишта доминирају оранице и баште. Осим тога важна је чињеница да у општини Велико Градиште у последњих две деценије, није дошло до значајнијег смањења пољопривредних површина, што је реткост у односу на друге општине у Србији. Доминација ораница и башта и веома мале промене у структури пољопривредних површина представљају велику предност за даљи развој пољопривреде. Како се површине под ораницама, воћњацима и виноградима сматрају најинтензивнијим начином коришћења земљишта, из наведених података може се закључити да је простирање ових површина у општини Велико Градиште на сасвим задовољавајућем нивоу, и далеко изнад просека уже територије Србије (62, 2) и Подунавског региона (79, 4).

Размештај појединих категорија земљишта. — Један од основних услова за развој пољопривреде јесте размештај појединих категорија коришћења земљишта, који се просторно најбоље може видети из праваца искоришћавања земљишта. Примењујући принцип наизменичних делите-

ља, преузет од сарадника Одељења аграрне географије пољске Академије наука (12, 93), и већ примењиван и проверен у нашим условима (16, 52), на територији општине Велико Градиште утврдили смо следеће правце искоришћавања земљишта:

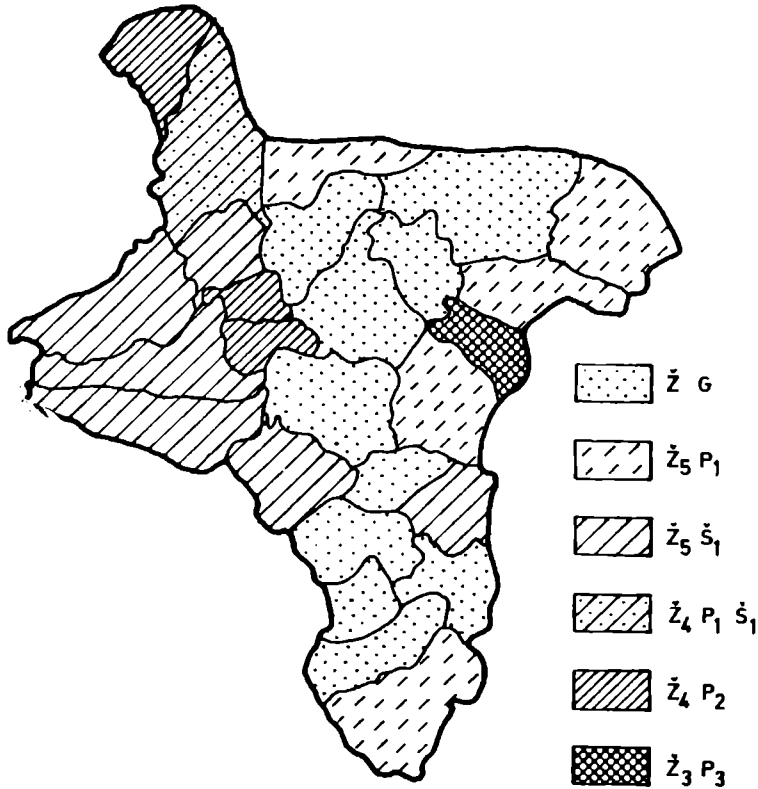
Ск. 2. — Општи правци искоришћавања земљишта

PP ₆	АПСОЛУТНО ДОМИНАНТНО ПОЉОПРИВРЕДНИ ПРАВАЦ (Љубиње, Кисилево, Острво, Десине, Дољашница, Гареве, Поповац, Макце, Чешљева Бара, Средњево, Маиловац, Курјаче, Сираково, Рам, Пожежено, Кусиће, Кумане, В. Градиште).
PP ₅ Š ₁	ДОМИНАНТНО ПОЉОПРИВРЕДНИ ПРАВАЦ СА УЧЕШЋЕМ ШУМА (Затоње, Царевац, Бураково, Печанци, Тополовник)
PP ₄ Š ₂	ПРЕТЕЖНО ПОЉОПРИВРЕДНИ ПРАВАЦ СА ВЕЉИМ УЧЕШЋЕМ ШУМА (Триброде, Бискупље)

Овако мали број праваца искоришћавања земљишта одраз је природних карактеристика општине, са малим разликама у динамици рељефа. Из наведених праваца искоришћавања земљишта може се видети

да пољопривредно земљиште доминира у 92% насеља општине, а да само у два насеља, брдовитог карактера, имамо веће учешће шума.

Да би добили одговарајућу представу о просторном размештају структуре земљишта под ораницама и овог пута смо применили метод наизменичних делитеља за издвајање праваца искоришћавања ораница у општини Велико Градиште и издвојили следеће правце:

Ск. 3. — Правци искоришћавања ораница

ž ₆	ПРАВАЦ СА АПСОЛУТНОМ ДОМИНАЦИЈОМ ЖИТАРИЦА
(Велико Градиште, Кисељево, Кумане, Тополовник, Десине
Љубиње, Чешњева Бара, Дољашница, Гареве, Камијево)
ž ₅ P ₁	ДОМИНАНТНО ЖИТНИ ПРАВАЦ СА УЧЕШЋЕМ ПОВРТАР-
СКОГ БИЉА
(Кусиће, Пожежено, Острове, Царевац и Макце)
ž ₅ š ₁	ДОМИНАНТНО ЖИТНИ ПРАВАЦ СА УЧЕШЋЕМ СТОЧНОГ
БИЉА
(Курјаче, Манловац, Сираково, Бискупље, Пећаница, Средњево)

Ž ₄ P ₁ S ₁	ПРЕТЕЖНО ЖИТНИ СА УЧЕШЋЕМ ПОВРТАРСКОГ И СТОЧНОГ БИЉА (Бураково, Поповац и Рам)
Ž ₄ P ₂	ПРЕТЕЖНО ЖИТНИ СА ВЕЋИМ УЧЕШЋЕМ ПОВРТАРСКОГ БИЉА Затоње
Ž ₃ P ₄	РАВНОМЕРНИ ПРАВАЦ СА ЖИТИМА И ПОВРЋЕМ (Триброде)

Извојени правци одраз су пре свега природних услова за развој пољопривреде. Претежно низијски део општине припада правцу Ž₆ апсолутна доминација жита, а за побрђа карактеристична је производња жита, повртарског и сточног биља.

ПОЉОПРИВРЕДНА ПРОИЗВОДЊА

Како се оваква структура искоришћавања земљишта одражава на пољопривредну производњу, најбоље се може видети из структуре пољопривредне производње у општини.

Таб. 7. — Структура пољопривредне производње у 1984. години (13)

	приватни сектор	друштвени сектор	учешће друштвеног сектора
БИЉНА ПРОИЗВОДЊА			
1. Ратарство			
— пшеница	14.955	2.945	16,5
— кукуруз	39.603	1.828	4,4
— шећерна репа	5.289	8.453	61,5
— сунцокрет	189	—	—
2. Воћарство			
—	1.769	—	—
3. Виноградарство			
—	4.241	—	—
СТОЧНА ПРОИЗВОДЊА			
1. Месо			
— говеђе	370	1.082	74,5
— свињско	342	2.000	85,4
— овчије	150	—	—

Ратарство

Као што се из Таб. 7. може видети индивидуални пољопривредни произвођачи су главни носиоци биљне производње у општини Велико Градиште. Изузетак је производња шећерне репе, где на друштвени сектор долази чак 61,5 процената укупне пољопривредне производње. Производња пшенице 1975. год. износила је 13.657 тона (5,6% друштвени сектор), да би у 1984. години порасла на 14.955 тона (16,5% друштвени сектор). Производња кукуруза у 1975. години износила је 38.318 тона (4,2% друштвени сектор), а 1984. — 39.603 тоне (4,4 друштвени сектор).

Таб. 8. — Просечни приноси важнијих култура (10)

	пшеница		кукуруз		шећерна	сунцокрет
	друштвени	индивидуални	друштвени	индивидуални	репа	
1975. год.	32	25	50	38	273	11
1985. год.	48	36	72	50	350	15

Просечни приноси важнијих култура у последњих десет година на нивоу општине су повећани. Како се из Таб. 8. види просечни приноси у приватном сектору осетно су нижи него на друштвеном, што говори да у приватном сектору постоје велике потенцијалне могућности за повећану пољопривредну производњу.

Воћарство и виноградарство

Површине под воћем су од 1961. до 1984. године смањене за 153 ха, а под виноградима за 284 ха. Ови засади заузимају укупно 7% укупне пољопривредне површине у општини Велико Градиште. Катастарске општине са највећим бројем родних стабала воћа у 1981. години су биле Сираково (18.642), Царевац (18.200) и Курјаче (16.730). Највише родних чокота винове лозе имало је насеље Тополовник (840.000). Дакле, површине под вишегодишњим засадама углавном су лоциране на побрђу између слива Пека и Млаве. Како смо на терену увидели ситуација са виноградима се у новије време нешто изменила. Површине под виновом лозом су повећане, што је вероватно резултат промене економске политике.

Сточарство

У општини Велико Градиште сточарство је недовољно развијено у односу на природне потенцијале и захтеве интензивне пољопривредне производње. Анализа броја стоке по категоријама у општини Велико Градиште у периоду 1974 — 1984. године указује на незнатно повећање код

свих категорија стоке. Али ако посматрамо податке из овог периода, што се види из табеле 9, примећујемо да је крајем седамдесетих година дошло до смањења броја стоке код категорије говеда, свиња и жевине. Почетком осамдесетих година се бележи тренд стагнације, да би тек поле 1983. опет дошло до знатнијег повећања код свих категорија.

Таб. 9. Број стоке по категоријама за период 1974—1984. године (11).

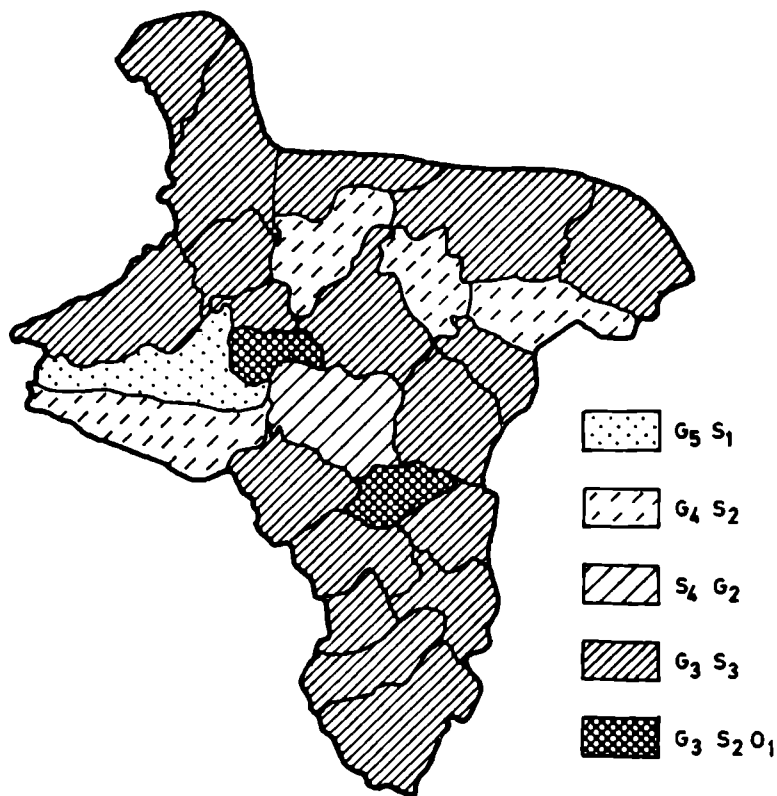
	1974.	1980.	1982.	1983.	1984.	индекс 84/74.
говеда	14.039	12.587	12.824	14.697	17.587	125
свиње	42.266	32.031	49.368	49.587	60.031	142
овце	8.928	9.914	10.390	13.165	13.614	152
живица	106.093	99.000	90.259	105.205	114.000	107

Највећи део сточног фонда је у власништву индивидуалних произвођача, и како смо на терену могли видети то су, углавном, типови говеда са ниском млечношћу и свиња чија је продуктивност и квалитет незадовољавајући. Како смо сазнали у ПК „Велико Градиште“ у току је реализација великог инвестиционог пројекта, са предрачунском вредношћу од 34 старе милијарде, намењене за реконструкцију и изградњу нових објеката код задружних коопераната. Овим пројектом је предвиђена кооперација са 68 индивидуалних произвођача. То су фарме капацитета 25—50 за тов јунади, изграђене су 4 фарме за производњу прасида, капацитета 10—29 крмача, фарме за тов свиња, за сада капацитета до 100 крмача и три фарме за узгој оваца у селима Пожежено, Средњево и Триброде. Кооперанти кредит враћају искључиво у роби. У току рада на терену обишли смо три овакве фарме у селима Љубиње, Тополовник и Макце и сигурни смо да овакав вид кооперације мора донети жељене резултате и да је то један од приоритетних начина даљег интензивирања пољопривредне производње.

Осим индивидуалних произвођача у општини Велико Градиште ради се и на проширењу сточног фонда у друштвеном сектору. ПК „Велико Градиште“ има фарму за тов јунади капацитета 4.000 грла и нову фарму свиња капацитета 20.000 товљеника која је почела са радом у јуну 1986. године. Савремена политика ПК „Велико Градиште“ је оријентисана пре свега на сточарску производњу, што ће у наредним годинама сигурно доћи више до изражаја.

Територијална распрострањеност сточног фонда види се из издвојених праваца сточарства. На територији општине Велико Градиште доминира 5 основних праваца и то су:

- G₅S₁ ПРАВАЦ СА ДОМИНАЦ. ГОВЕДАРСТВА И УЧЕШЋЕМ СВИЊАРСТВА
(Маиловац)
- G₄S₂ ПРАВАЦ СА ПРЕВАГОМ ГОВЕДАРСТВА И ВЕЉИМ УЧЕШЋЕМ СВИЊАРСТВА
(Кисиљево, Кусиће, Кумане, Сираково)
- S₄G₂ ПРАВАЦ СА ПРЕВАГОМ ГОВЕДАРСТВА И ВЕЉИМ УЧЕШЋЕМ ГОВЕДАРСТВА
(Десине)
- G₃S₃ ПРАВАЦ СА ПОДЈЕДНАКИМ УЧЕШЋЕМ ГОВЕДАРСТВА И СВИЊАРСТВА
(Макце, Острово, Затоње, Бискупље, В. Градиште, Курјаче, Рам, Гарево, Дољашница, Љубиње, Царевац, Чешљева бара, Пожежено, Средњево, Тополовик, Триброде, Печаница, Поповац)
- G₃S₂O₁ ПРАВАЦ СА РАВНОМЕРНИМ УЧЕШЋЕМ ГОВЕДАРСТВА, ВЕЉИМ УЧЕШЋЕМ СВИЊАРСТВА И УЧЕШЋЕМ ОВЧАРСТВА
(Бураково и Камијево)

Ск. 4. — Правци сточарства

ПРЕХРАМБЕНА ИНДУСТРИЈА

Ако у оквиру нашег истраживања општину Велико Градиште посматрамо као јединствен систем, неопходно је обрадити и индустријску прераду пољопривредних производа, као продужну фазу примарне производње. На подручју изучаване општине заступљени су готово сви видови прераде пољопривредних производа (мељава жита, прерада сунцокрета, прерада воћа и поврћа, производња сточне хране, производња хлеба, пецива обланди и кора).

Како смо на терену увидели, главна кочница у интензивирању целокупног система агрокомплекса у општини Велико Градиште је недовољна повезаност пољопривредних произвођача и прехрамбене индустрије. Ова неповезаност пре свега се огледа у непостојању квалитетних заједничких планова (индивидуалних произвођача и носиоца прехрамбене производње), неутврђене динамике испоруке пољопривредних производа, гајења углавном некавалитетних врста стоке, непоштовања рокова итд.

Докле год се не успостави јача веза између носиоца пољопривредне и прехрамбене индустрије, не може се очекивати ни већи напредак ових делатности.

Мишљења смо, с обзиром на проучене и расположиве потенцијале пољопривреде, да се прехрамбена индустрија у општини Велико Градиште неизоставно мора више повезати са системом агрокомплекса читавог Подунавског региона, па и шире. Све ово у циљу побољшања технолошког процеса, проширења пласмана на домаће и инострано тржиште.

ЗАКЉУЧНА РАЗМАТРАЊА

На основу утврђених природних и друштвених потенцијала, њихове међусобне корелације и изведених праваца искоришћавања земљишта можемо утврдити да целокупна територија Велико Градиште представља равничарско ратарски пољопривредни реон, са малим варијацијама. У пределима веће дисецираности рељефа (северне стране издуженог гребана Липоваче и Равног брда, а благе падине Томиног гроба) са нешто већом надморском висином од осталог дела општине, може се издвојити рејон са већим учешћем шума у искоришћавању земљишта. У осталом делу општине заступљено је чисто пољопривредно искоришћавање земљишта. На алувијалним равнинама Дунава и Пека, по заравнима између долина у сливу Кисиљевачке реке и на благо нагнутим падинама У оквиру слива Чешљеварске реке имамо доминацију жита. Производња поврћа и сточног крмног биља нема такве просторне карактеристике да би смо могли издвојити рејоне ове производње.

Из свега наведеног можемо закључити да пољопривреда Великог Градишта је довољно развијена у односу на њене природне потенцијале. Посматрајући податке за последњих пет година осећа се видан напредак у пољопривредној производњи како у погледу приноса и оствареног добротка, тако организационог сређивања, па сходно томе у наредном периоду може се очекивати знатнији утицај ове делатности на целокупан развој општине.

ЛИТЕРАТУРА

1. Савезни завод за статистику: Статистички годишњак Југославије, књ. XXXI, Београд 1984. год.
2. Савезни завод за статистику: Попис становништва 1961. год. пољопривредно становништво, Београд 1966. год.
3. Савезни завод за статистику: Попис становништва 1971. год. пољопривредно становништво, Београд 1974. год.
4. Савезни завод за статистику: Попис становништва 1981. год. пољопривредно становништво, Београд 1984. год.
5. Савезни завод за статистику: документациони материјал пописа 1981. год., табела бр. 030.
6. Катастарски уред Велико Градиште — списак статистичких података за површине, катастарски приход и број домаћинства, парцела и поседовних листова по секторима власништва.
7. СО Велико Градиште — информација о искоришћавању земљишта на територији општине Велико Градиште у 1986. години.
8. Савезни завод за статистику: Попис становништва, домаћинства и станова у 1981. години, Табела 195, Београд, 1984.
9. Савезни завод за статистику: Статистички годишњак СФРЈ, књ. X, Београд 1963. године.
10. Републички завод за статистику: Пољопривреда индивидуалног сектора својине од 1985. године.
11. Републички завод за статистику: Број стоке по општинама, документациони материјал одсељења за пољопривреду, Београд 1985. године.
12. Kostrowicki J. Some Methods of determining land use and agricultural orientations as used in the Polish land utilization and typological studies, Geographia Polonica 18, 1970.
13. Друштвени план општине Велико Градиште.
14. *Петровић Б. и Радовановић С.* „Пољопривредно становништво територије СР Србије ван територија САП и осврт на методолошка решења при дефинисању овог контингента у попису становништва 1981. „Симпозијум Актуелни проблеми демографског развика у СР Србији, Аранђеловац 1982. год.
15. *Панев Г.* „Компоненте смањења пољопривредног становништва” Економски зборник, књ. V САНУ, Београд 1986. год.
16. *Тодоровић М.* „Савремени развој агрокомплекса у општини Горњи Милановац”, Зборник радова Географског института „Јован Цвијић” САНУ, књ. 37. Београд 1985. године.

S u m m a r y

AGRICULTURE IN VELIKO GRADIŠTE COMMUNE

On the basis of established natural and human resources, their correlation and deduced land use directions, we have concluded that the whole territory of Veliko Gradište Commune is predominantly lowlands agricultural region where crop farming is prevailing activity. In areas of greater altitude where relief is dissected to a greater extent (e. g. north sides of elongated ridges of Lipovača Hill and Plain Hill and gentle slopes of Toma's Grave Hill), a district characterized by a higher degree of use of land for forest may be singled out. The rest of the territory of the Commune is characterized by pure agricultural use of land. Alluvial plains of the Rivers Danube and Pek, terraces between valleys surrounding the mouth of the River Kisiljevačka and gentle slopes of the hills surrounding the mouth of the River Češljebarska are the locations where grain growing, production of vegetables and forage crops hasn't such spatial characteristics, so no particular area could be singled out as a location of such activity.

All these facts suggest that agriculture on the territory of the Commune is at a satisfactory level when compared with its natural resources. Results achieved during the last five years show that agricultural production has made evident progress as in respect of yield and earned income so in respect of organization of production, so that this activity in the forthcoming period is expected to be of greater importance of development of the Commune in general.